No. 1397 **Zaterdag 8 October 1910.** **27ste Jaargang**

AMIGOE DI CURAÇAO

WEEKBLAD VOOR DE CURAÇAOSCHE EILANDEN

Dt Blad verschijnt elken Zaterdag.
Abonnementsprijs voor Curaçao, Bonaire, Aruba en de Bovenwindsche eilanden per drie maanden fl. 2.— met vooruitbetaling.
Voor het Buitenland per jaar fl. 10.—
Afzonderlijke nummers fl. 0.15.
Prijs der Advertentiën van 1—7 regels f. 0.50; voor elken regel meer 7½ cts.

BUREAUX VAN DIT BLAD
Redactie en Administratie
Waterkant, Overzijde.
Oud No. 223. Nieuw No. 4.

Es Courant aki ta sali toer dia Sabra.
Su prijs di abonnement ta fl. 2,— pa tres luna pagá padilanti.
Pa lugarnan foi Curaçao, Bonaire, Aruba, St. Martin (P. H.), St. Eustatius i Saba fl. 10.— pa anja
Un numero sol fl. 0.15.
Anuncio di 1 te 7 regel f 0.50 cada regel mas 7½ cts.

Curaçao, 7 October.

FANTASIEËN BIJ DE THEE.

We hebben onder onze buren een goedigen dikzak: een, wat je noemt, echten lobbes. Alleen jammer dat hij er een stokpaardje op na houdt. Nu gebeurt dat wel meer, maar 't zijne is zoo miserabel oud en mager, zoo kreupel en blind; en toch blijft hij 't maar berijden. De arme stakker is nl. (hoeden af mijne Heeren!) „Vrijdenker" en op dat punt bepaald getikt.

Daar komt hij me, 'n tijdje geleden juist op ons theeuurtje, binnenstormen met — hoe komt hij er aan? — de Menado–courant. Nooit van gehoord natuurlijk. Nu, 't bleek me een hol-mal weekblaadje te zijn; 't wicht is pas in zijn eerste levensjaar.

Maar onze dikbuikige buurman schijnt het geweldig interessant te vinden, althans deze maal. Nauwelijks heeft hij gegroet, of na een „nou, dat motten jullie 'ereis hooren", begint hij daaruit met *Schwung* een onzinnig brutaal stukje voor te lezen van een „vrij godsdienstigen predikant", voorzitter van een Duitschen vrijdenkersbond, die „allen oproept „om het hoofd te bieden aan het „steeds brutaler optredend klerica„lisme en konfessionalisme; om in het „krijt te treden voor het door een „onverdragelijke kerk–en schoolreak„tie vervolgd modernisme. Allen „roept hij op, tot meisjes toe, om „zich aan te sluiten bij de meer dan „een kwart eeuw (!) bestaande orga„nisatie tegen het geweldig *bescha„vingsvijandige* kerkdom. Anders zal „de *middeleeuwsche duisternis*......!"

„Och, zoudt U zoo vriendelijk willen zijn s. v. pl. uw mond te houden met dien bombast." Aldus ongeduldig onze rechtuite *prof*. (Een der trouwe bezoekers van het theekransje, om zijn geleerdheid de *Professor*, of kortweg de *Prof* genoemd.) „Wat zeuren jullie toch maar altijd door van „donkere middeleeuwen" en „wetenschap–vijandige kerk." Hadde men wat beter wetenschappen en geschiedenis bestudeerd, dan zou er niet aldoor zoo onzinnig geschreeuwd worden. Dan zou ook u weten".... en toen kwam het, lezer, als een Niagaraval van geleerdheid — „dan zou je nu eindelijk o. a. weten dat b.v. om maar eens iets te noemen:

Bisschop *Ulfilas*, in de 3e eeuw, het *gotisch alphabet* schiep; De *H. Cyrillus* het *slavische*, de *H. Mesrop* het *armenische* alphabet vond;

Wat muziek aanbelangt, de monnik *Guido v. Arezzo* het *notensysteem, toonladder, monochord* enz. vond en regels opstelde van *muziek en harmonie*, terwijl *Paus Gregorius* den *zang* hervormde en de monnik *Hucbold* begon met *meerstemmige muziek*.

En om een enkel woord van Kosmografie te zeggen: Cosmas Indicopleustes schreef een werk dat volgens 't getuigenis van Malte-Brun, van niet veel geringer beteekenis is dan Ptolemeus. Cosmas was een *monnik*.

Volgens dienzelfden Malte-Brun hadden de twee *Franciscaner-monniken* Rubruques en de Piano Carpino, die tot Thibet en nog verder doordrongen, recht op de dankbare waardeering van de beoefenaars der *geognosie* zoo goed als een Columbus.

De monnik *Mauro* teekende de *wereldkaart*, gaf Vasco de Gama en Columbus vingerwijzingen voor hunne latere ontdekkingen. En terwijl zoo velen de plannen van Columbus dwarsboomden, vond hij steun bij kloosterlingen.

De *professoren* te Salerno — de eenige school voor medici in gansch Europa — waren van de 8ste tot de 14e eeuw... *monniken*. En wie vond het buskruit uit? Een vrijdenker of een monnik?

En hebt ge nooit gehoord van een beroemden monnik *Roger Bacon*? Even een enkel woord over dezen.

Van dezen Franciscaner (1214—1294) getuigt o. a. Dr. Whewel, de geleerde geschiedschrijver van „de Inductieve Wetenschap": „ik acht het bestaan van zulk een man, in zulk een tijd, iets onverklaarbaars" en van een zijner werken sprekende, zegt hij: „ik beschouw dat werk, voortgekomen in *die* eeuw als een raadsel dat nog niet is opgelost." Later schreven eenigen de inductieve of experimenteele methode aan zijn naamgenoot Lord Bacon (Bacon van Verulam 1561—1626) toe. Doch ten onrechte, zooals o. a. ook W. Stanley Jevons in zijn „kort begrip der Wetenschappen" getuigt, waar hij zegt: „de bewering dat de moderne Wetenschap 't gevolg zou zijn van de philosophie van Lord Bacon, is een grove dwaling."

De Franciscaan Roger was voor zijn tijd ook een groot taalgeleerde o. a. waren Arabisch en Hebreeuwsch hem gemeen. Reeds kwam hij op 't denkbeeld van vergelijkende taalstudie om alzoo de oertaal te kunnen vaststellen. Doch vooral muntte hij uit op natuurkundig gebied. O. m. is hij de grondlegger der theoretische Optika, formuleerde de wetten van reflexie en straalbreking, verklaarde de verschijnselen van den regenboog, brandspiegels, atmospherische straalbreking en luchtspiegeling. Ook legde hij zich toe op chemie, astronomie en chronologie. Bij hem vindt men reeds gedachten over automobilen, mikroskopen, verrekijkers enz.

Waarlijk, een *doctor mirabilis* Volgens U weer een domper?

Wie gaf den *eersten kalender* uit? Een monnik. En wie verbeterde dien? *Paus Gregorius*.

Wimpheling schreef de eerste *paëdagogiek*, daarom „der Erzieher Deutschlands" genoemd.

En was het de Jezuiet *Scheiner* niet die den *helioscoop, pantograaf*, enz. vond, de *zonnevlekken* ontdekte, de *rotatie der zon* en de ligging van den *Equator* bepaalde? Ook al een beschavingsvijand?

Zoo was het een Jezuiet *Cysat* die de *nevelvlekken* in den gordel van *Orion* en de *manen van Saturnus* vond;

de Jezuiet *Grimaldi* berekende de *diffractie van het licht*,

de Jezuiet *Riccioli* vond de *vlekken der maan*, de hedendaagsche benamingen der *maankraters* zijn van hem.

Kircher is aan ieder bekend om zijn vele uitvindingen vooral op *physisch gebied*, ontwierp zeekaarten met de voornaamste zeestroomen.

de Jezuiet *Marquette* ontdekte de *Mississippi*;

de Jezuiet *Secchi* construeerde de *metereograaf*;.....

„Nou, soedah! schei maar uit, houd maar op met je Jezuieten, Jezuieten, Jezuieten" viel onze vrijdenker uit. Werd daarom misschien onze lobbes nu half nijdig? Waarop de *prof*: „Ja maar, ik ben nog lang niet aan 't eind en doe maar een enkelen greep! Nog even geduld; ondertusschen moogt U *denken*, onbelemmerd *vrij* denken.

de Jezuiet *Secchi*, zeide ik, construeerde de *metereograaf*, waarvoor hij de groote gouden medaille ontving en benoemd werd tot officier van het Legioen van eer door Napoleon III in bijzijn van de keizers van Rusland en Oostenrijk, de Koningin van Pruisen, Belgie enz. Hoe konden die Majesteiten zoo dwaas zijn! En dat ter eere van zoo'n beschavingsvijand!!

Kardinaal *Mai*, ook al weer een Jezuiet, vestigde de aandacht der geleerde wereld op de *palimpsesten*, vond de wijze uit om ze te herstellen.

„Palimpsesten! lieve hemel, wat zijn dat voor dingen? teekende 't gelaat van onzen vrijdenker.

Nog nooit van gehoord? zei prof, dan zal ik U daarover even iets mededeelen. Palimpsesten zijn handschriften, waarvan de oorspronkelijke tekst zooveel mogelijk verwijderd was en door nieuw schrift vervangen. Nu wist Kardinaal Mai door middel van chemische oplossingen het eerst geschrevene weer eenigszins leesbaar te maken en bracht alzoo handschriften aan 't licht, die anders voor altijd verloren waren. Wat een domper! Vindt ge niet?

de Jezuiet *Courdoux*, heeft volgens Max Müller de gewichtigste resultaten der *vergelijkende taalwetenschap* aan ons bekend gemaakt;

de Jezuiet Franz ontwierp en bouwde de *Oostersche academie* te Weenen;

de Jezuieten *Adam Schall* en *Roh* hervormden den *Chineeschen Kalender*; vooral de eerste was een der bekende wiskundigen en astronomen van zijn tijd, getuige zijn *sterrenwacht* te Peking, hij vervaardigde sterrenkundige instrumenten, bouwde *schepen* enz. zoodat de Chineesche Keizer hem mandarijn maakte en in den adel verhief;

Maar kom, laat me maar uitscheiden over Jezuieten, al had ik nog heel wat te vertellen. U schijnt dat woord erg onaangenaam te vinden. 't Spijt me voor u. Maar toevallig kwamen ze me 't eerst voor den geest, wijl ik pas een paar dagen geleden, las over hun verdiensten op wetenschappelijk gebied. Met anderen is het evenzoo, hoor.

Ooit gehoord van Benedictijnen?

Ooit van 't Fransche spreekwoord: savant comme un Bénédictin"? De protestant Guizot, waarvan ge toch zeker ooit vernomen hebt, verklaart van de Benedictijnen „dat zij Europa ontgonnen hebben." Volgens U soms een werk der duisternis? De rationalist Gibbon verklaart, dat een enkel klooster dezer monniken misschien van meer nut voor de letteren is geweest dan de twee hooge scholen van Oxford en Cambridge. Sterk gezegd niet waar? maar let op: niet door mij, maar door dien rationalist.

En evenzoo hebben Franciscanen, Dominicanen enz. steeds geploeterd voor de wetenschap. Dat is trouwens echt katholiek. Wel verre, (aldus nog 't Vaticaansch concilie) „dat de Kerk tegen de beoefening der kunsten en wetenschappen gekant is, komt zij haar te hulp en moedigt zij haar op vele wijzen aan" enz. Ook waren in haar „canoniek recht" voor eeuwen de twee volgende uitspraken op korte en krachtige wijze neergeschreven: „De onwetendheid is de moeder van alle dwalingen. De onwetendheid is ternauwernood te dulden in een leek; in den priester is zij niet te verontschuldigen en overgeeflijk." Vandaar dat de bekende Thiers terecht kon zeggen: „Men bewere niet, dat de Katholieke Kerk een belemmering is

Feuilleton.

Zijn Vonnis.

—Dus je verlangt, dat ik je alles zeggen zal?

De groote specialiteit in hartziekte legde het fijne instrument, dat hij juist gebruikt had ter zijde en haalde een medisch werk te voorschijn.

De patiënt zweeg een oogenblik. Een koude rilling bekroop hem. Was het waar dat...? Hij antwoordde evenwel met vaste stem:

—Natuurlijk, moet je openhartig, geheel openhartig, tegen mij zijn.

De oogen van den dokter waren op het boek gericht, maar in zijn hoofd werd er een hevige tweestrijd gevoerd.

De jonge man boog zich naar hem toe.

—John, zeide hij ernstig, wat het ook is, je moet het mij vertellen. Ik kan je aanzien, dat het erger is dan ik veronderstelde toen ik naar je toekwam, ja, veel, veel erger. Verberg de waarheid niet voor mij, zelfs wanneer ik morgen sterven moet.

Dokter John Torrance Ward keek even op. Hij scheen te aarzelen, maar op eens nam zijn gezicht een vastberaden uitdrukking aan.

—Het is waar, zeide hij langzaam, maar beslist — Je moet sterven.

Het bloed verdween uit het gelaat van den jongeling. Het fijn-besneden gezicht werd aschgrauw, de handen vielen slap tusschen de knieën en zijn goed onderhouden slanke vingers werden zenuwachtig in elkaar gevlochten. Eindelijk bracht hij met moeite uit.

—Hoe lang kan ik nog leven? Drie maanden. — Weer een lange stilte.

—John, zeide hij toen flink, ik ben bang dat ik een beetje te lichtzinnig geleefd heb. maar heusch, de rest van mijn leven — hij hield even op en glimlachte flauwtjes bij de laatste woorden — de rest van mijn leven zal worden doorgebracht zooals het den goeden naam van Torrance past.

Hij stond op en was diep onder den indruk van het gesprokene.

—Ik ben blij, dat je het mij verteld hebt, John. Het geeft mij de gelegenheid mijne zaken te regelen en mij vrij te maken van alle verbintenis.

—Welke verbintenis? vroeg de dokter.

—Met lady Pamela Nevin in alle geval. Mijn verloving met haar moet dadelijk verbroken worden.

- Direct? Maar waarom, beste jongen?

—Om het meisje heel veel last, rouwbeklag enz. te besparen over drie maanden. Ik moet haar woord terug geven.

—Dat zal ze natuurlijk niet aannemen.

—Wel, dat zullen wij zien. En nu John moet ik nog eenige medische voorschriften opvolgen?

De dokter kon niet nalaten de uiterlijke zelfbeheersching van zijn jongen bloedverwant te bewonderen, wel beseffende, wat 'n wanhoop hij innerlijk moest gevoelen. Hij gaf eenige eenvoudige aanwijzingen.

—Ik acht het noodig, dat je den tijd grootendeels op „Orchard Torrance" doorbrengt. Toen voegde hij er bij: Vindt je 't erg naar?

—Neen, zeide hij, dat is zelf mijn innigste wensch om — te sterven in het oude huis bij de oude lui. Ik vrees, dat ze een geringen dunk van mij zullen hebben; ik heb zoo weinig notitie van hen genomen sinds moeders dood.

—O, je zult wel zien, dat je daar vrienden hebt, hernam zijn neef — en ware vrienden ook. In de eerste plaats die goede dominé Williard en zijn dochter, dat vroolijke zonnestraaltje, — hm — Hilda?

De ander boog het hoofd.

—Jelui waren vroeger dikke vrienden — jij en Hilda.

—Ja — vroeger.

De dokter stond op en legde zijn hand op den schouder van den jongen man. Ga er gauw heen, Basil, zeide hij — vandaag nog als het mogelijk is. Je behoeft nog niet naar de familiepraktizijn te gaan. Zoo dikwijls als ik kan zal ik op „Orchard Torrance" zijn.

—Dank je, John. En nu ga ik heen.

Eenige uren later zat Sir Basil Torrance, de laatste van zijn geslacht, in een hoekje van een spoorwegcoupé op weg naar zijn landgoed in Somersetshire. Den zelfden avond verzond hij een brief aan lady Pamela Nevin, waarin hij haar den toestand bloot legde, en haar, indien zij het verlangde, haar woord terug gaf.

Dit kwam in den vorm van acht zijdjes beschreven papier. Torrance las het somber door: „Ik vrees wreed te schijnen en toch moet ik handelen zooals het t' beste is. Wellicht lieve Basil — en inderdaad ik heb hierbij het eerst aan jou gedacht — het is wellicht beter om het engagement te verbreken."

II.

Drie weken later kwam Sir Basil als naar gewoonte 's morgens in de eetkamer en vond een brief van Pamela Nevin op de tafel liggen. Hij opende hem snel en een blik op den inhoud was voldoende om hem het volgende te doen zien:

—„Ik zou de aankondiging niet zoo gauw doen plaatsen om geen aanstoot te geven, maar Cecil vertrekt de volgende week naar Indië en 't is op zijn bijzonder verlangen dat het gebeurt. Geloof mij, dat ik aan je gedacht heb — ik bedoel, dat dit zoo spoedig geschiedt — en het eenige wat ik doen kon was het je te schrijven, daar je het wellicht in de kranten zoudt zien en..."

Torrance legde den brief neer. En zoo was Pamela Nevin weer verloofd. Een poosje staarde hij verstrooid naar den koffiepot, toen schudde hij het van zich af en besloot, dat hij natuurlijk blij moest zijn — voor haar.

De eerste week te „Orchard" was het ergste om door te komen. Een zekere ziekelijke terughouding, de vrees om ondervraagd te worden of belangstelling te ontvangen, deed hem zich op een afstand houden, maar langzamerhand begon hij de hartelijke genegenheid van hen, die hem omringden, te begrijpen en hun sympathie te waardeeren. Zelfs de eenvoudigsten wachtten zich er voor hem met vragen lastig te vallen.

Hij was nu opgewekter geworden en leefde met de kleine bevolking mee.

Maar van morgen had de wanhoop hem weer overmeesterd en een groote onrust hield hem bevangen. Hij draalde langer met zijn ontbijt, eindelijk stond hij op.

Het toeval wilde, dat een poosje later zijn agent verscheen om verslag aangaande het landgoed uit te brengen. Hij kwam met een lijst, waarop de meest dringende behoeften stonden. Daar er geen kapitaal aanwezig was, had de agent hem voorgesteld een stuk van het land te verkoopen en nu kwam hij om de zaak te bespreken en te bespoedigen. Torrance gaf een afgeperste toestemming en de man vertrok.

Ach, het was hard. Het gekwel van het berouw en geen toekomst om het goed te maken.

In bitteren toorn doorliep hij nu met gebogen hoofd de kamer.

—Welke hand maakte nu zoo gauw een eind aan zijn leven, vroeg hij zich wanhopig af.

Wat had hij toch gedaan, om zoo'n straf te verdienen? Zijne kleine dwaasheden konden toch niet zoo zwaar worden aangerekend. Was er maar een weinig hoop — één lichtstraaltje — dan zou hij moed houden. Maar er was er geen.

Hij zocht Pamela Nevin's eersten brief en verbrandde dien, daarna wierp hij den laatsten in de vlammen. Toen ging hij naar de pastorie toe.

—Kon ik maar een lichtstraaltje vinden, sprak hij zacht voor zich heen.

Eenige arbeiders kwamen hem tegen en groetten beleefd. Dezen toonde hij een opgeruimd gelaat.

Somber gestemd vervolgde hij zijn weg en bemerkte niet, dat een gestalte uit de pastorie naar hem toekwam. Het uitroepen van zijn naam: Basil, deed hem verbaasd opkijken. Daar stond Hilda Willard voor hem. Zij was een heel knap meisje geworden. Hij nam zijn hoed af en reikte haar de hand.

—Hilda, zeide hij vriendelijk.

—Ik ben gisteren avond teruggekomen, Basil, en papa vertelde mij, waarom je hier bent. In het eerst was ik er ten zeerste door ontsteld,

voor de menschelijke gedachte. Neen, het Katholicisme verhindert niemand te denken, behalve hen, die niet geschikt zijn om te denken."

En om nu nog even iets van recenten datum te noemen;— ik heb daar juist een tijdschrift bij me — luister eens even: op de lijst van degenen die met prijzen bekroond werden op het einde van 't afgeloopen jaar 1909 door de „Académie des Inscriptions et des belles lettres" lezen wij de volgende namen van priesters: voor geschiedvorsching de kanunnik Ursea, Abbé Petel, Abbé Metais. Ook kregen dezen loffelijke vermeldingen voor hun arbeid over Frankrijks oudheden. De benedictijn Dom H. Quintin won den prijs Bordin door zijn geschrift: De geschiedkundige Martyrologia van 't begin der Middeleeuwen tot de 8e eeuw." Abbé Dorvaux won den prijs Prost door zijn historische onderzoekingen over: „De vroegere bezittingen van 't bisdom Metz." Op drie andere Fransche priesters, bekende orientalisten viel ook de keuze van de commissie van onderzoek. Het waren Abbé Roussel van de Freiburgsche universiteit (Zw.) voor zijn vertaling van de Râmâyána, Pater Ant. Jansen voor zijn werk „Gebruiken der Arabiërs in 't land Moab" en Abbé Franz Martin van 't Kath. Instituut van Parijs voor zijn overzetting van 't boek Henoch uit het Ethiopisch. Abbé Henri de Genouillæ kreeg een prijs voor zijn wetenschappelijk aangelegde verzameling, Abbé Breuil bekend om zijn præhistorische navorschingen, kreeg een premie om zijn holenonderzoek in Spanje en Zuid-Frankrijk voort te zetten. Verder wees de academie een onderstand toe aan Abbé Leynard voor zijn opgravingen in de Katacomben van Lousse. Abbé Rousselot, professor aan 't Katholiek seminarie van Parijs kreeg 1000 frank voor zijn werk: „Grondslagen der experimenteele foenetiek." Nog wordt in diezelfde lijst van twee andere geestelijken gesproken, nl. van Abbé Vaud voor zijn voordracht over de twee oudste kerken van Nazareth en den bekenden assyrioloog pater Scheil voor de ontdekking van een tafel uit terrakotta, die de annalen van den Syrischen Koning Tukulti-ninnip II (889—884) bevatten. Allemaal priesters! En dat alleen in 't jaar 1909! En dat alleen door de „Académie des Insc. et des belles lettres." En nu aan U 't woord!

Hier raakte onze goede *prof.* buiten adem, al had hij nog honderden namen van wetenschappelijke mannen, b. v. zelfs van een Albertus Magnus, dat middeleeuwsch genie, van een Gerbert, later Paus Silvester II, zoo bekend om zijn mathematische en astronomische kennis, van den verheven denker Thomas van Aquino en zoovelen zijner tijdgenoten, van den knappen kardinaal Cusa, van Copernicus en honderden anderen meer overgeslagen.

De *prof.* was er waarlijk rood van geworden, maar onze dikbuigige vrijdenker..... bleek. Ik geloof dat hij zich andermaal bedenken zal voor hij ons nog met zoo'n lezing over *het beschavingsvijandige kerkdom* komt vervelen. Onze *prof.* hij leve! Een kraan hoor. Wat ben ik blij zoo'n assistent te hebben. Een levende bibliotheek.

Maar zal iemand zeggen: meneer Odeman, U mag ook wel een complementje hebben. Wat een memorie om dat alles zoo te onthouden!

Mis hoor! Ik heb 't bovenstaande eenvoudig overgeschreven, dank mijn nobelen vriend Harry. Toen de *prof.* begon, vloog hij naar de typewriter. En waarachtig, hij lapte 't em. Wel [dat moet ik bekennen], liet hij na 't heengaan van onzen vrijdenker 't zaakje nog eens nakijken door den *prof.* en reikte 't mij toen pas over. Drommels, dacht ik na lezing, wel eens aardig voor *De Java-Post.* Of heb ik 't soms mis gehad?

ODEMAN.

De „donkere middeleeuwen."

Van die Middeleeuwen gesproken, even 't volgende *per transennam*: de bekende *Ruskin* zegt daarvan: „een tijd bijzonder vruchtbaar aan de meest verscheidene en heerlijkste talenten; aan mannen van groote constructieve en speculatieve bekwaamheden, aan geleerden, wier arbeid de schatten der eeuwen zijn geworden".

Dr. Jan ten Brink noemt ze o. a.: „tien eeuwen van klimmende beschaving, ontwikkeling, verlichting, waarin de geurigste rozen der kunst ontloken, waarin de basis van ons modern staatsleven werd gelegd." „Die Jugendzeit unserer abendländischen Kultur" noemt een Duitscher zeer juist de Middeleeuwen. In zijn *Dante's: Divina Commedia* zeg de protestant A. S. Kok sprekend over die tijden.

„Zij (Thomas, Bonaventura enz.) maakten de practische wijsheid der oudheid tot een volkomen werkelijkheid ...... en als zij het brood des geestes gebroken hadden, verdeelden zij het brood der barmhartigheid. Nimmer heeft wellicht de aarde het beeld van zooveel ware humaniteit gezien, en de philanthropie onzer dagen zou weldoen, zoo zij 't oog op zulke gestalten sloeg."

En wanneer ontstonden de universiteiten van Parijs, Oxford Cambridge, Upsala, Aberdeen, Kopenhagen, van Toulouse en Montpellier, van Freiburg, Leipzig, Heidelberg, Tübingen, Wurzburg, Krakau, Praag, Weenen, Bologna, Napels, Pisa, Turijn, Rome, Salamanka, Sevilla, Valladolid enz.? In tijden door sommigen zoo gaarne genoemd „de donkere". En wie stichtten en voedsterden vooral die universiteiten? Vooral diegenen, die door velen met den naam van „dompers", „duisterlingen" enz. betiteld worden.

(Red. J. P.)

Spreuken.

Luister, mijn zoon, naar de tuchtleer uws vaders, en verwerp de lessen uwer moeder niet;
opdat een rijk sieraad prijke op uw hoofd en eene kostbare keten om uw hals. I. 8. 9.

HEDENDAAGSCH SPANJE.

Met het oog op de gebeurtenissen der laatste maanden in Spanje en de verdere afwikkeling ervan, is het nuttig eens een blik te slaan op den algemeenen religieuzen en socialen toestand van dat land. Want het bekend zijn hiermee is de noodzakelijke ondergrond voor een juiste en rechtvaardige beoordeeling der gebeurtenissen.

Spanje is een diep—katholiek land, met katholieke tradities die tot de eerste eeuwen teruggaan. Misschien hebben de Spanjaarden nog te veel van de Gothen in zich, van dien ouden onbuigbaren geest, die de Mooren uitdreef en geheel Europa tegen den Moslem beschermde. Spanje is het grootste rijk der wereld geweest, grooter dan dat van het oude Rome. Maar al te zeer is men geneigd dit te vergeten. En de oude, trotsche geest, die geen tegenspraak dulde en geen schikking kende, heerscht nog in het volk, al zijn ze van hun hoogen rang als heerschers der wereld vervallen. Wellicht legden koningen als Karel V en Filips II, met hunne sterk centralizeerende tendenzen, den grondslag; terwijl mindere mannen, met al hunne fouten en geen van hun bekwaamheden de onbuigbaarheid voltooiden, die een deel schijnt van het Spaansch karakter in zijn geheel.

Spanje is een arm land. Het is verwoest door de Engelschen en Franschen en de eigen burgeroorlogen. Dit alles dient om den Spanjaard te maken ongeveer iets als de trotsche Zuid-Amerikanen na den burgeroorlog, zuiver introspectief en afkeerig van alles wat van de groote mogendheden komt, die zooveel onheil brachten over hun land. En deze gesteldheid van geest beheerscht meermalen hen die de toestanden willen veranderen — zij verlangen ze autokratisch op te dringen, niet bij wijze van verbetering of minnelijke schikking.

Spanje is een constitutioneele monarchie met een geschreven constitutie van een krachtig, liberaal karakter, met een wijden blik, in staat om met de grondwet van welken modernen staat ook te wedijveren. Ongelukkig wordt de constitutie geinterpreteerd door de gewoonten, gebruiken en voorliefde van het volk, zoodat de tekortkomingen eerder moeten worden toegeschreven aan deze diep—ingewortelde ideeën dan aan de constitutie zelf. Ook het locale zelf-beheer der verschillende provincies zou krachtdadiger werken, zonder den druk die bij verkiezings herhaaldelijk door het centraal bestuur wordt uitgeoefend.

Spanje is in hoofdzaak een land van landbouw, zonder rijk-bevolkte steden en industrie-centra.

De geheele bevolking bedroeg op 1 Jan. 1909 19,712.285 zielen, terwijl de grootste steden Madrid en Barcelona resp. 539.835 en 533.100 inwoners tellen. Vooral in de steden van Spanje worden de moderne radikale, socialistische en revolutionaire elementen gevonden, niet onder de groote massa op het land. De politiek van Spanje is moeilijk voor een buitenstaander te verklaren. De voornaamste partijen zijn: de *conservatieve* partij, die in het Parlement de oppositie vormt. Zij houdt zich aan den ouden stand van zaken en heeft tot beginsel: haast u langzaam. De meerderheid ervan is hart en ziel voor de tegenwoordige monarchie en een constitutioneel Spanje. Anderen zijn Carlist en staan het oude „régime" voor; anderen willen van absoluut geen verandering weten, terwijl de clericalen in elke verandering een aanslag op de vaste rechten der Kerk zien. Deze partij was voor acht jaar de machtigste en heeft veel, in verhouding veel meer tot stand gebracht dan haar opvolger schijnt te kunnen doen. Zij voerde de wetten door op de hervorming van het kiesrecht, en op het locaal bestuur, waardoor aan de steden en provincies van Spanje een grootere mate van autonomie geschonken werd dan ooit te voren. De *Liberale* partij, die er op uit is, om koste wat koste, Spanje te brengen tot het toppunt van constitutioneele monarchieën.

De *Republikeinen* die de anti-constitutioneele en anti-monarchale partij vertegenwoordigen, en vooral volgens Fransch model zoo spoedig mogelijk van Spanje een republiek willen maken. Ten slotte de *Radikalen*, met hunne verschillende schakeeringen, die de apostelen zijn der politieke ontevredenheid.

De Kerk is in Spanje de oudste instelling. Haar rechten gaan ver terug vóór het tegenwoordig regeerende huis, tot den tijd, vóórdat Spanje een vereenigd koninkrijk werd. Haar geschiedenis is de geschiedenis van Spanje. In 't idee van den Spanjaard is het bijna onmogelijk de Kerk van Spanje te scheiden. Zij zijn een en onafscheidbaar. Dit gezichtspunt maakt veel van den tegenwoordigen toestand in Spanje voor den buitenstaander onbegrijpelijk.

De Kerk is er samengesteld uit negen aartsbisdommen, of provincies met 47 suffragaanbisdommen of diocesen. Er zijn in geheel Spanje 17,369 georganizeerde parochies, met 22,558 kerken en 7,568 kapellen, bediend door 33,303 priesters. Over het geheel toonen deze cijfers dat Spanje niet abnormaal van priesters overstroomd is, ofschoon in sommige diocesen, door het verminderen der bevolking in de laatste eeuw, er meer kerken en priesters zijn dan mogelijk voor heden noodig is. Bijna de geheele bevolking is katholiek. Er waren in 1900 ongeveer 213,000 vreemdelingen, wier godsdienst niet opgegeven was, ongeer 7.500 Protestanten, 4,500 Israelieten en van 18 tot 20,000 rationalisten, indifferentisten etc.

De constitutie eischt van de natie de priesters en de kerken te onderhouden, hetgeen later vooral door het Concordaat geregeld is. Dit is geen vrijgevigheid van den kant van den staat maar slechts een gedeeltelijk teruggeven van de bezittingen en eigendommen der kerk, door den staat onder verschillende pretexten in het verleden in bezit genomen.

Het is meer een schadeloosstelling dan een gunst,

De staat van uitgaven voor het jaar 1910 bedraagt 41,337 018 pesetas of ongeveer 20,000.000 gulden. Deze som lijkt prachtig in haar geheel beschouwd, en als men niet let op haar actueele toepassing. Doch vooreerst moet het geheele ministerie van Eeredienst met al zijn assistenten, klerken etc. ervan betaald worden, vervolgens de kathedralen en kerken onderhouden,— waaronder zeer vele nationale monumenten, die zeer veel voor reparatie vereischen,— dan komen eerst de salarissen der clergé, die van $ 7,500 voor den Primaat afdalen tot $ 300 à 500 voor de stadspastoors en $ 150 voor de pastoors van 't land, terwijl de assistenen $ 100 tot 200 's jaars ontvangen. Voorzeker dus geen buitensporig salaris.

Behalve de seculiere geestelijkheid zijn er nog verchillende religieuze orden in Spanje. In 1909 waren er 597 religieuze huizen van mannelijke religieuzen met 12.142 leden en 2.656 van vrouwelijke religieuzen, met 42.596 leden.

Die der mannelijke zijn verdeeld als volgt: 294 voor onderwijs, 92 voor 't vormen van missionarissen, 97 voor 't vormen van priesters, 62 voor handenarbeid en 52 voor het beschouwende leven; die der vrouwelijke: 910 voor onderwijs, 1,029 voor hospitalen en liefdewerken, 717 voor het beschouwende leven.

Het onderwijs is niet zoover als in Duitschland, Frankrijk en de Ver. Staten. Voor een groot deel is dit te verklaren daardoor, dat de groote meerderheid landbouwers zijn. Toch is er van al de praatjes dat er 75% analphabeten zouden zijn, niets aan. Volgens de telling van 1900 waren er minder dan 30%, geteld van af 9 jaar, waarvan verreweg de meesten van den rijperen leeftijd tot den ouderdom. Het beroep van onderwijzer is in Spanje alles behalve aantrekkelijk, om de lage salarissen, die varieeren van 500 tot 1500 pesetas. Alleen te Madrid en Barcelona krijgen de best betaalden onderwijzers 2.500 pesetas. Aan de universiteiten studeerden in 1907 16,500 studenten, terwijl er 22 vrouwelijke studenten een examen passeerden. In 1908 maakten er 1,315 examen van de school voor kunsten en nijverheid, terwijl er 3.584 als meesteressen op de lijst stonden.

Spanje heeft betrekkelijk zeer weinig groot-grondbezitters. Hieraan is misschien zijn armoede toe te schrijven. Ongeveer 80% van den bodem is productief. Ook is Spanje rijk aan mineralen, vooral koper, waarvan het na de Ver. Staten de grootste producent is. Verder vindt men er veel kurk, ijzer en zink. Doch geen der mijnen wordt voldoende geexploiteerd.

---

maar het was slechts voor een oogenblikje.

—Slechts voor een oogenblikje?

—Het was Torrance een raadsel. Denk je, Basil, ging ze voort, terwijl zij hare hand op den arm van den jongen man legde, en met grooten ernst, ja, haast met onstuimigheid sprak, denk je, dat ik zal aannemen, dat dit oordeel juist is, terwijl ik je nu voor mij zie, wel een weinig bleek, maar toch vol leven en kracht.

Torrance kon bijna niet antwoorden.

—Mijn neef heeft het gezegd, zeide hij eindelijk fluisterend, hij is zoo buitengewoon knap en ik durf niet te hopen, dat hij het verkeerd ingezien heeft.

—Maar Basil, je móét het hopen. Je moet de gedachte van je afzetten, dat je ons in een paar weken zult moeten verlaten. Het is niet waar. — O, ik ben er van overtuigd, Basil, ik heb gehoord, hoe moedig je dit leed onder de oogen hebt gezien, maar zal je nu ook tegen dit afschuwelijk idee strijden en trachten er niets van te gelooven, nietwaar?

—Ja, antwoordde hij een weinig heesch. Ik zal het doen.

En dan in eens gedwongen tot openhartigheid.

—Mijn hemel, Hilda, je — je was altijd een lief meisje.

Ze kreeg er een kleur van en werd langzamerhand weer kalm. Samen wandelden ze naar de pastorie. Later dacht Torance, dat het toch beter was, om Pamela Nevin de ontvangst van haar brief te berichten en haar geluk te wenschen met hare verloving. Dat zou beleefder schijnen.

En met innig gebed sloot hij dezen dag:

—Dien lichtstraal, fluisterde hij, — heb ik gevonden — —

Twee maanden later zat Sir Basil weer met zijn neef den dokter. Hetzelfde instrument lag op tafel en niet ver af een reiskoffertje. Dezen keer werd hij op Torrance Court onderzocht. Na het onderzoek ging de specialiteit bij het raam staan en liet zijn blik over het prachtige land gaan. Hij had nog niets gezegd. Daar zag hij Hilda en haar vader aankomen. Zij waren ter eere van hem op de thee gevraagd bij Basil.—

—Dwalen is menschelijk, begon hij en de beste mannen vergissen zich wel eens. En ik wil, dat je het begrijpt, mijn jongen, dat een dokter de meeste kans van dwalen heeft.

Torrance stond langzaam op. Als een, die het licht zoekt en er toch bevreesd voor is, kwam hij bij zijn neef staan.

—John, zeide hij in spanning, — wat bedoel je? Het was Hilda Willard, die aldus tot mij sprak — zij liet mij hopen in weerwil van alles. Zij alleen durfde veronderstellen, dat jouw oordeel verkeerd kon zijn.

—Dat is het uur van Hilda's triumf en — de jouwe. Want het vonnis is ingetrokken.

—Ingetrokken. — Hij kon het haast niet zeggen. — Is er nu geen vergissing mogelijk, John? vroeg hij na een diepe ademhaling. — Is het niet slechts een uitstel; ben ik volkomen gezond?

—Dat is inderdaad wat ik bedoel en geloof.

Sir Basil greep de hand van zijn neef.

—John, zeide hij, ik voel, dat ik dit aan Orchard Torrance te danken heb — en aan Hilda. — Onderzoekend keek hij het raam uit. — Je kunt niet gelooven, voegde hij er peinzend bij, wat een uitstekend **meisje dat is.**

—O ja, dan weet ik, zeide de dokter glimlachend, en ik weet ook, dat je het voornemen hebt, haar liefde te winnen, dat wil zeggen, als je deze niet al jaren geleden gewonnen hebt. Kom, laten we hen tegemoet gaan.

De dominé en zijn dochter waren nu in den tuin aangekomen en samen begaven ze zich naar een tafel, die onder de boomen was klaargezet.

Basil fluisterde het meisje het gewichtige nieuws toe en liet het aan Torrace Ward over, het officieel te vermelden, nadat ze plaats hadden genomen. Dit deed de specialiteit en in groote vreugde werd de thee gebruikt.

In het schemeruurtje zaten de dokter en de dominé met gloeiende pijpen weer onder de boomen. De eerstgenoemde had juist uitgemaakt, dat dominé Willard de persoon was, op wiens stilzwijgendheid hij kon vertrouwen. En op dat oogenblik waren ze alleen.

—Nu over Basil, begon de dokter.

—Sinds hij hier vertoefde om naar de Universiteit te gaan, hebt ge hem weinig meer gezien, niet waar?

—Inderdaad, zeer weinig.

—Ik geloof, dat zijn vervreemding van nog vroeger dagteekent, want zijne moeder stierf, toen hij in het tweede jaar te Eton was en daarna werden zijne vacanties altijd ergens anders doorgebracht.

De dominé knikte.

—Welnu, hij verliet de Universiteit als een zorgelooze jongeling zonder eenig doel. Niet dat de jongen ook dom of slecht was, maar hij wilde gewoon zijn verstand niet gebruiken.

Torrance Court was een nuttig bezit voor hem — nooit een erfdeel. **Hij raakte verloofd, en ik had het** beste van deze gebeurtenis verwacht, maar helaas, het hielp niets. Zijne uitgaven werden integendeel grooter, schulden groeiden aan, en — wel de Torrance-schatkist is zeer beperkt, weet u.

Ik ben geen pessimist, maar begon het ergste te vreezen. Ik ben trotsch op den naam, dien ik gedeeltelijk draag, Willard, en de welvaart van deze oude plaats ligt mij zeer aan het hart. Ik bemoeide mij dus met de zaak, zocht een gelegenheid om den jongen man er ernstig over te spreken en — wel, toen bemerkte ik dat hij een stadium had bereikt waarop argumenten nutteloos waren. Hij mokte een weinig, lachte onbezonnen en ging toen zijn eigen weg. Ik had geen indruk op hem gemaakt.

Eenige seconden trok de dokter zwijgend aan zijn pijp.

—Dat alles gebeurde natuurlijk voor het noodlottige consult. De verklaring, die ik hem gaf, is u bekend; gij zijt ook getuige geweest van de uitwerking. Hij is geheel veranderd.

—Het is de voorspoed, die zijn ontstaan aan den tegenspoed te danken heeft, zeide de geestelijke bondig. — Uwe vergissing draagt goede vruchten.

—Wat zijn eerste verbintenis aangaat, ja, men is genoodzaakt dit te gelooven. Zijn tweede zal een betere en wijzere keus zijn, maar u moet weten, dat ik Hilda bedoel.

—Denkt u? —

—Neen, ik ben er zeker van. Basil's toekomstig geluk ligt in hare handen en ik ben er meer dan voldaan over. Willard, ik hoop, dat ge geen reden zult vinden, u tegen zulk een oplossing te verzetten.

De predikant lachte.

— Geloof mij, antwoordde hij, ik kan een heel goede reden vinden, maar het is een zeer zelfzuchtige.

Neen, Ward, als zij het verlangen, zal ik het niet beletten.

Mijn hartelijken dank. De specialiteit stond op, klopte zijn pijp krachtig uit en borg haar weg. Toen zeide hij kalm:

— En nu de hoofdkwestie. Laten we even veronderstellen, dat Basil door zijn onbezonnen levenswijze te veel van zijn krachtig gestel had gevergd en op het laatst aan den grond was geraakt. Hiermede bedoel ik een tijdelijke ongeschiktheid, waarvoor het eenige geneesmiddel een periode van rust en verandering zou zijn. Neem verder aan, dat Basil van verveling was opgestaan, zich dan een weinig ongerust hierover had gemaakt en naar mij toe was geloopen om raad. Merk je Willard, dat ik nu het wapen in handen zou hebben, waarnaar ik zoo zeer verlangd heb? Een leugenachtig vonnis, het doodvonnis — een wreede slag — en in een oogwenk zou het verantwoordelijkheidsgevoel, hetwel hij zoo zeer mist, geboren worden.

— Volg je mij? Wel, vertel mij dan, of ik gerechtvaardigd zou zijn een leugen uit te spreken en er later naar te handelen?

Het gelaat van den predikant scheen vaal in de neervallende duisternis.

— Is — is het werkelijk je bedoeling, begon hij — maar zweeg plotseling om te luisteren. Er klonken stemmen van uit het boschpark; de twee anderen naderden.

— Om zoo'n maatregel te nemen als U daar aangeeft, zou men zich de grootste verantwoordelijkheid op den hals halen.

— Dat was het inderdaad. Maar ik nam ze.

CORRESPONDENTIE.

Aruba.

Aruba, September 27.

Gisteren beleefden wij een waar Hollandsch avondje. De WelEdel. Gestr. Heer Luitenant Snijders heeft het voor ons meegebracht. 'n Praktisch idee.

Als de Hollandsch sprekende en Hollandsch levende Arubianen al dat moois zien, waar ons Holland zoo vol van is, moet hunne sympathie er noodzakelijk op winnen. De Eerw. Heer Ysbert heette, als President der Afdeeling Aruba, den Heer Snijders welkom. Ofschoon het reeds vier jaar was geleden, dat de Heer Snijders Aruba niet een Hollandsch avondje had bedacht, bleek het nu dat het hart niet had vergeten wat voor het oog niet bereikbaar meer was. De voorstellingen waren goed gekozen.

't Is anders 'n toer zoo maar eens „iets" van Holland te laten zien. We zagen Marksche boeren en Vollendamsche visschers. Wij zagen een groote verscheidenheid der wilde beesten uit „Artis". Wij zagen de grachten van Amsterdam en het Hollandsch paviljoen op de Brusselsche tentoonstelling; wij zagen Brabantsche boeren aan het maaien en Markers in prikseltjes, enfin, we zagen minstens van alles wat.

Na de pauze gaf Luitenant Snijders een breed verslag van de Juliana-feestweek te Amsterdam, en toen onze nieuwegierigheid voldoende was gaande gemaakt, zagen we al dat moois bijna in zijn realiteit vóór ons. De pauzen en de voorstellingen werden zeer aangenaam onderbroken door kunstig uitgevoerde muziek voor piano, viool en fluit. Ook kregen we een paar echt Hollandsche liederen te genieten. Die muziek en zang danken we aan de muziekale Families Lampen, de Veer en Henriquez.

Voor het leerrijk en genoeglijk Hollandsch avondje brengen we den Heer Luitenant Snijders ons aller oprechten dank. Ook wij hopen met hem dat het geholpen heeft onze afdeeling in haar bestaan te bevestigen.

Nieuwsberichten.

Curaçao.

Kerkelijke Berichten.

De Bisschopswijding van Z. D. H. Mgr. M. G. Vuylsteke.

De drie Paters, die de Curaçaosche Deputatie vormden, zijn vol bewondering over het prachtig verloop der plechtigheid te San Juan.

Donderdag 29 September ll. om acht uur des morgens trok een lange stoet van Religieuzen en Geestelijken, met het Kruis voorop, uit het Bisschoppelijk Paleis. De stoet werd gesloten door den Pauselijken Delegaat, Z. Exc. Mgr. Aversa, Mgr. Jones en Mgr. Vuylsteke. Daar de tijd te kort was om het schriftelijk te doen werd een paar weken geleden de Aartsbisschop van Santo Domingo, Mgr. Nouel, telegrafisch verzocht bij de H. Wijding te willen assisteeren. Dit verzoek bereikte Mgr. Nouel, terwijl Z.D.H. op Visitatiereis was, welke moeilijk onderbroken kon worden, zoodat deze Bisschop niet bij de plechtigheid tegenwoordig kon zijn. In diens plaats assisteerde de Hoogeerw. Heer Berrios, Vicaris-Generaal en Kanunnik der Cathedrale Kerk van San Juan. Te samen waren er meer dan 70 Priesters tegenwoordig.

De Hoogeerw. Pater Vicaris A. ter Maat, Pastoor J. M. van Weerelt en Pater P. Nielen van Puerto-Rico assisteerden bij Mgr. Vuylsteke.

Het plechtig ceremonieel werd streng gevolgd en ordelijk en net opgevolgd. Een koor van 30 zangers voerde de 2de Mis van Perossi uit, met begeleiding van viool. De Paters Dominikanen zongen de Gregoriaansche zangen volgens de Benedictijnsche methode.

De Hoogeerw. Zeergel. Heer Dr. Navarro, Kanunnik van Caracas en Redacteur van *La Religion* hield de feestpreek.

Omstreeks elf uur werd de plechtigheid geëindigd door een rondgang der drie Bisschoppen in vol ornaat door de Kerk, terwijl de nieuw gewijde Bisschop, M. Vuylsteke, aan de Geloovigen voor het eerst zijn Bisschoppelijken zegen gaf.

Daarna trok de geheele stoet weder processiegewijze door de straten der stad naar het Bisschoppelijk Paleis.

* * *

Wij ontvingen ook het verblijdend bericht, dat onze nieuwe Bisschop met de *Caracas* naar Curaçao zal vertrekken.

De vermoedelijke aankomst van Z. D. H. is dus Maandag 17 October a. s.

Op plechtige wijze zal Mgr. Vuylsteke dan worden ingehuldigd in de Rozenkranskerk op Pietermaai. Een mooi feestprogram wordt er reeds opgemaakt en zal de volgende week door ons gepubliceerd worden.

Koloniale Raad.

In een uitvoerig en zeer gedocumenteerd stuk heeft de Gouverneur een Antwoord ingediend op het Voorloopig Verslag omtrent de Verordening tot wijziging der Zegelverordening.

In een Nota van Wijzigingen worden eenige voorstellen van den Raad door den Gouverneur overgenomen.

Arm Curaçao!

Met dezen uitroep besluit onze geachte Collega *De Vrijmoedige* het allertreurigst bericht, dat Woensdag ll. hier een telegram werd ontvangen met de mededeeling, dat door de douaneautoriteiten te New York een partij Curaçaosche strooihoeden is aangehouden, en mitsdien de importeurs te New York alle verdere verschepingen hebben afbesteld.

Arm Curaçao! herhalen ook wij. New York was de grootste afnemer der gewone grove strooihoeden.

Kunnen wij echter voor dit doodvonnis geen gratie krijgen? Kunnen wij niet in hooger beroep gaan? Is daar nu absoluut niets meer aan te doen?

De Kamer van koophandel, die reeds zoo veel belangstelling toonde in deze volksindustrie, toone nu eens, wat zij vermag, en trachte minstens te weten te komen, waarom dit strenge vonnis over ons werd uitgesproken.

Welkom!

De wn. Administrateur van Financiën, de Heer A. Land, is Zaterdag ll., vergezeld van zijne Echtgenoote, in de Kolonie teruggekeerd.

* * *

Maandagmorgen is met de Duitsche boot de Weleerw. Heer D. I. Querido van zijn verlof naar Nederland teruggekeerd.

Panama-ziekte.

Naar *De Surinamer* vernam, en de heer Williams in *De West* bevestigt, heeft de Panama-ziekte ook de Congo-varieteit, waarop de hoop der toekomst van de bacoven-cultuur gevestigd was, aangetast. De heeren Dr. Cramer, Boonacker, Williams en Chundro bezochten een paar plantages — als wij ons niet vergissen Dordrecht en Liberté — en constateerden daar de ziekte in de immuun gewaande soort.

Treurig voorwaar!

Vaarwel!

Aan de Heeren K. Tol en A. G. de Witt, respectievelijk Verificateur en Komies verificateur der belastingen, wenschen wij een goeden reis toe en bestendig welzijn.

Deze Heeren verdienen tevens een woord van dank voor de taktvolle wijze waarop zij hebben mede gewerkt de nieuwe belastingen bij onzen handel en scheepvaart een gereeden ingang te doen vinden.

Decoratie.

Dr. J. H. M. Ellis heeft bij Koninklijk Besluit verlof ontvangen tot het aannemen zijner benoeming tot ridder derde klasse in de Venezolaansche Orde van het Borstbeeld van den Bevrijder Simon Bolivar.

Scheepvaart.

In dank ontvangen van het Kantoor van In- en Uitklaring den staat der scheepvaartbeweging gedurende de maand September.

Ingeklaard werden:

Stoomschepen 27.
Zeilschepen 108.

Uitgeklaard werden:

Stoomschepen 27.
Zeilschepen 106.

Het totaal generaal der ingeklaarde schepen gedurende de verloopen drie kwartalen van dit jaar is 1201 schepen.

Ratten en Muizen.

Gedurende de laatste 8 dagen werden in het fiscalaat aangebracht en door middel van petroleum verdelgd

181 ratten
197 muizen.

Koloniale Postspaarbank.

Gedurende de maand Juli werd in gebracht:

Willemstad	f 2,853.24
2e district	80.49
3e „	0.75
4e „	8.
5e „	4 50
Oranjestad Aruba:	200.31
3e district „	3.25
Kralendijk Bonaire:	1,596.20
Rincon „	42.92
Philipsburg, St. Mart. NG.	295.
Oranjestad, St. Eust.	62.25
Bottom, Saba	17.
Windwardside „	17.
Totaal:	f 5,180.91
Terugbetaald:	f 5,368.34

Officieele Berichten.

De heer J. W. J. van der Linde Schotborgh, 2de commies ter Administratie van financiën, is met ingang van den dag, waarop de dienst door hem aan den heer F. K. Thielen zal worden overgegeven, eervol ontheven van de verdere waarneming der functiën van districtmeester van het 4e en 5e district op Curaçao; de heer F. K. Thielen, Officier van Justitie bij den Raad van Justitie, tevens ambtenaar van het openbaar ministerie bij het kantongerecht, Ontvanger en Chef der posterijen op St. Martin N. G. is eervol tijdelijk ontheven uit deze functiën en belast met de waarneming der functiën van districtmeester in de plaats van den heer Schotborgh, en de heer Jac. F. Haaijen, tijdelijk belast met de functiën van den heer Thielen op St. Martin N. G.

Aan de heeren W. ter Maat, wd. R. K. Geestelijke van den 1sten rang, wd. Kerkvoogd van het Apostolisch Vicariaat op Curaçao en A. H. M. van Weerelt, R. K. Geestelijke van den 2den rang, is om gewichtige redenen, eene maand verlof verleend.

Aan den heer E. B. A. Hodge, klerk van den gezaghebber en belast met de werkzaamheden ter posterij en met den dienst der postspaarbank, Griffier bij den Raad van Justitie en het kantongerecht, Secretaris van den Raad van Politie, Hypotheekbewaarder, Koloniaal schrijver, Adjunct-ijker en Scheepsmeter op St. Martin N. G. is op zijn verzoek eervol ontslag uit 's lands dienst verleend.

De heer L. O. Lampe is tijdelijk belast met de betrekkingen van Griffier van den Raad van Justitie en het kantongerecht, Secretaris van den Raad van Politie, Hypotheekbewaarder, Koloniaal schrijver, Adjunct-ijker en Scheepsmeter op St. Martin; en de heer O. Brouwer, tijdelijk belast met de werkzaamheden van klerk ter posterij en ten ontvangerskantore, met den dienst der postspaarbank onder toezicht van den ontvanger, en met de werkzaamheden van ambtenaar van politie aldaar.

De heer N. H. Henriquez, onderwijzer 3de klasse, werkzaam op Aruba, thans met verlof op Curaçao, is tijdelijk geplaatst aan het hoofd der openbare lagere school op Bonaire; Mej. C. H. W. van Eps, onderwijzeres 4de klasse, werkzaam op Aruba, overgeplaatst naar Curaçao en werkzaam gesteld aan de Ema-school alhier; en de heer A. E. Goilo, onderwijzer 4de klasse, tijdelijk werkzaam aan de Hendrikschool alhier, overgeplaatst naar Aruba en werkzaam gesteld aan de openbare lagere school aldaar.

De door den gezaghebber van St. Martin N. G. gedane tijdelijke benoeming van den persoon van Robert Benjamin Arrindell als veldwachter aldaar, is door den Gouverneur goedgekeurd.

Aan den heer Ph. F. de Haseth CGz., geëmployeerde ten postkantore alhier, is tot herstel van gezondheid, eene maand verlofsverlenging verleend.

Aan den marechaussee 2de klasse N. Coster, is op zijn verzoek, eervol ontslag uit 's lands dienst verleend.

Aan den heer C. A. Zeppenfeldt, geneesheer, belast met de armenpraktijk en met het verleenen van verloskundige hulp aan onvermogenden in het stadsdistrict bewesten de haven en in het 3de district alhier, is wegens gewichtige redenen, eene maand verlof verleend.

R. K. Liefdezusters en Mil. Hospitaal op Suriname.

Nu van de zijde van het Militair Hospitaal inlichtingen verstrekt zijn aangaande de reden, waarom de R K. Liefdezusters weldra die inrichting zullen verlaten, wordt het tijd, ook van de zijde der R. K. Missie die reden te ontvouwen zegt, *De Surinamer*.

Onlangs veranderde de Overste der Liefdezusters twee Zusters van ziekenzaal, zooals haar regel voorschrift en reeds veertien jaar gebruikelijk is. Zij plaatste Z. Servanda van de Chirurgie naar een der Mannenzalen en Z. Elisabeth naar de Chirurgie. Hiertegen protesteerde Dr. Koch en eischte, dat de Overste de twee Zusters naar haar vorigen post zou terugzenden.

Deze handelwijze van Dr. K. was in strijd met de Missive van Gouv. Idenburg dd. 30 Nov. 1907, in welke de verzekering wordt gegeven, „dat op de door de zusters ingenomen positie geen inbreuk zal worden gemaakt en dat, indien te eeniger tijd van Bestuurszijde principieel verandering van die verhouding mocht worden gewenscht, te dien opzichte tijdig met Z. D. H. in overleg zal worden getreden." Ook in strijd met die van Gouv. Fock dd. 27 December 1909, in welke de Gouv. aan Mgr. J. C. Meeuwissen mededeelde, dat Z. E. aan Dr. Koch heeft opgedragen, „om vóódat hij omtrent de werkzaamstelling van de R. K. Zusters in het Militair Hospitaal eenige verandering treft, daarover te voren met Mgr. in overleg te treden." Welnu van overleg met het hoofd der R. K. Missie is geen sprake geweest. Integendeel, Dr. K. stelde aan de Zusters een ultimatum: zoo de verandering niet had plaats gehad vóór een vastgestelde datum, zou hij het zelf doen. En inderdaad, hij gelastte Z. Elisabeth de Chirurgie te verlaten en naar eene andere zaal te gaan. De Zuster ging echter naar huis.

Wij constateeren dus, dat Dr. K. in geen overleg is getreden, nog zijn beklag bij de Overste heeft gedaan, noch zijn wensch te kennen gegeven, in de toekomst bij eventueele veranderingen erkend te worden, waar natuurlijk dezerzijds geen bezwaren tegen bestonden. Hij heeft den knoop eenvoudig doorgehakt. Terwijl de veranderingen door de Overste veertien jaren lang hebben plaats gehad zonder protest, wordt nu plotseling dat recht der Overste aangetast en nietig verklaard. Dr. K. toch heeft aan Z. Clarine, de Ziekenmoeder van het Hospitaal, op haar vraag: „Als ik U zou mededeelen, dat de Overste een Zuster wil verplaatsen maar U geen reden kan geven, wat zou U dan zeggen?" geantwoord: „Misschien zou ik zeggen: het is goed, of: ik zal met den dokter der afdeeling er over spreken, maar als ik het dan niet wil, gebeurt het niet!"

Maar was de verplaatsing van Z. Elisabeth naar de Chirurgie wellicht een gevaar voor het Militair Hospitaal?

Geenszins! Telkens als Z. Servanda moest worden vervangen, zooals bij ziekte, wegens retraite en op de Zondagen, had de Overste steeds Z. Elisabeth naar de Chirurgie gezonden......zonder protest.

Trouwens het was geen verplaatsing naar de eigenlijke operatiekamer, doch naar de zgn. Chirurgie of, zooals het ook heet, de verband-operatiekamer, waar geen eigenlijke operaties gedaan worden, en het werk der Zusters bestaat in het steriliseeren der instrumenten, het aanreiken van een of andere benoodigdheid en...... het opruimen der vuile verbandstoffen.

Na het voornoemde optreden van Dr. K. en zijn ingrijpen in den regel en het leven der Zusters, richtte het Hoofd der R. K. Missie een schrijven tot den Chef, waarin verklaard werd, dat, zoo de Chef na vier dagen niet kon verzekeren, dat de onafhankelijkheid, welke de Overste 14 jaren had gehad, zou blijven voortbestaan, de Zusters 1 November het Hospitaal zouden verlaten.

In zijn antwoord deed Dr. K. vooral uitkomen, dat het niet gold een verplaatsing van de eene ziekenzaal naar de andere, maar naar de operatiekamer en dan kon *hij* alleen oordeelen, wie geschikt was.

Wat die operatiekamer te beduiden heeft, is boven uiteengezet.

Het Hoofd der Missie besloot na ontvangst van dit antwoord, niet verder in onderhandeling te treden en de Zusters 1 November het Milit. Hospitaal te doen verlaten. Deze

nieuwe grief, gevoegd bij de reeds bestaande, die zich vooral in de laatste jaren hebben voorgedaan, deden de maat overloopen.
Ziedaar de ware toedracht der zaak.

De revolutie in Portugal.

Een telegram uit Parijs, dato 5 October meldde, dat de revolutie in Lissabon was uitgebroken. De opstandelingen begonnen Dinsdag, 4 October, de stad te bombardeeren. Een gedeelte van het leger was den eersten dag nog trouw gebleven aan den Koning, en had zich samengetrokken op de Plaza „Dom Pedro." Den volgenden morgen, dus Woensdag 5 October, maakten zij echter reeds gemeene zaak met de opstandelingen. Overal hoorde men roepen: Leve de Republiek! De Koning, de Koningin-Weduwe en de Koningin-Moeder vluchtten uit Lissabon naar Mapra, op 13 KM afstands van de hoofdstad. Generaal Morajas, commandant der Paleiswacht, sloeg de hand aan zich zelf, toen hij zag, dat de Koning moest vluchten en het Paleis op het punt stond in de handen der opstandelingen te vallen. De stad werd gebombardeerd door de oorlogschepen, die in handen der opstandelingen waren. Zeer veel werd er vernield aan publieke gebouwen, ook vielen er vele slachtoffers. Hun aantal is nog niet te bepalen.

Fransche en Engelsche oorlogschepen, deze laatste van Gibraltar, zijn dadelijk naar Lissabon gestoomd om de Koninklijke Familie en de vreemde onderdanen te beschermen.

De republiek is bereids uitgeroepen, terwijl een voorloopig bestuur zich constitueerde.

Het schijnt, dat het omwentelingsplan goed was voorbereid. De particuliere eigendommen werden geëerbiedigd en de bevolking tot kalmte en rust aangemaand.

De revolutionaire partij heeft herhaaldelijk de overwinning behaald op de trouw gebleven troepen. Hevige gevechten werden er geleverd. Maar ten slotte moesten zij zich overgeven.

Celda, Braga, Coïmbra, Oporto, Escenez Evora en Porto Alegre hebben de Republiek erkend. President Braga heeft aan het Corps Diplomatique de proclamatie der republiek medegedeeld, alsmede dat er een voorlopig bestuur was gevormd.

Nederland.

Opening van de zitting der Staten-Gnl.

De *Stct.* no. 213 bevat het volgend programma voor de opening van de zitting der Staten-Generaal te 's-Gravenhage op Dinsdag 20 September:

Art. 1. Des middags ten twaalf ure zullen de leden der Staten-Generaal zich begeven naar de Ridderzaal op het Binnenhof, en in vereenigde vergadering te zamen komen, onder leiding van den door Hare Majesteit de Koningin benoemden voorzitter van de Eerste Kamer.

Art. 2. De ministers, hoofden van ministerieele departementen en de leden van den Raad van State zullen zich, des namiddags ten één ure, mede in die zaal vereenigen.

Art. 3. Hare Majesteit de Koningin, de zitting der Staten-Generaal zullende openen, zal ten één ure met den volgenden trein van het paleis afrijden:

a. Een commando cavalerie tot opening van den trein;

b. Een rijknecht-majoor en twee rijknechts te paard;

c. De ceremoniemeester, gezeten in een rijtuig, met twee paarden bespannen, gaande één lakei naast elk porrier;

d. Acht Kamerheeren, gezeten in twee rijtuigen, ieder met twee paarden bespannen, gaande één lakei naast elk portier.

De Kamerheeren plaatsen zich volgens hunnen rang van benoeming

e. De groot-officieren, gezeten in twee rijtuigen, ieder met zes paarden bespannen, gaande twee lakeien naast elk portier;

f. Een commando cavelerie;

g. De grootmeesteres en de dienstdoende dame du palais, gezeten in een rijtuig met vier paarden bespannen, gaande twee lakeien naast elk portier;

h. De opper-ceremoniemeester, gezeten in een rijtuig met vier paarden bespannen, gaande twee lakeien naast elk portier;

i. Hare Majesteit de Koningin, vergezeld van Zijne Koninklijke Hoogheid den Prins der Nederlanden, Hertog van Meckelenburg, gezeten in een staatsiekoets met acht paarden bespannen, gaande een koetsier naast elk paard en vier lakeien naast elk portier;

De opper-stalmeester, te paard rijdende naast de staatsiekoets, een weinig achter het portier ter rechterzijde en de gouverneur der Koninklijke residentie, te paard, rijdende een weinig achter het portier ter linkerzijde.

Achter de staatsiekoets de officiecieren van het Militaire Huis van Hare Majesteit de Koningin. te paard, rijdende twee aan twee, naar ouderdom van rang, de oudsten vóór.

j. Een commando cavalerie, tot sluiting van den trein.

Art. 4. De trein zal rijden: door de Heulstraat, door het Lange Voorhout, over den Korten Vijverberg, naar het Binnenhof.

Art. 5. De trein gekomen zijnde aan het gebouw, waarin de zitting zal geopend worden, zal Hare Majesteit aan den ingang ontvangen worden door eene commissie uit de vergadering, die, voorafgegaan door den ceremoniemeester, de kamerheeren, de groot-officieren en den opper-ceremoniemeester, Hare Majesteit zal geleiden naar de zaal waarin de vergadering gehouden wordt.

De grootmeesters en de dienstdoende dame du palais, benevens de officieren van het Militaire Huis van Hare Majesteit de Koningin volgen onmiddellijk.

Art. 6. De grootmeesteres en de dienstdoende dame du palais plaatsen zich onmiddellijk ter zijde achter Hare Majesteit.

De groot-officieren en de gouverneur der Koninklijke residentie plaatsen zich achter den Koninklijken zetel.

De kamerheeren plaatsen zich rechts, de officieren van het Militaire Huis van Hare Majesteit de Koningin links van den troon.

Art. 7. De zitting geopend hebbende, gaat Hare Majesteit met denzelfden trein, waarmede Hoogstdezelve gekomen is, en in de bij artikel drie vermelde orde, naar het Paleis terug; zullende de trein den navolgenden weg nemen: van het Binnenhof, over den Korten Vijverberg, door het Lange Voorhout, door de Heulstraat naar het Paleis.

Art. 8. Minuutschoten uit het geschut zullen het afrijden van Hare Majesteit van het Paleis en het oogenblik, waarop Hoogstdezelve het gebouw verlaat, aankondigen.

Buitenland.

FRANKRIJK

DE KONING VAN PARIJS.

Wie is, vraagt een der groote Parijsche bladen, wie is de koning der hoofdstad?

En het antwoord luidt: de kouing van Parijs is de revolver. Alleen gedurende de maand Augustus van dit jaar hebben in het middenpunt der verlichting en beschaving 63 aanslagen plaats gevonden, waarbij van de revolver werd gebruik gemaakt. In Juli was dit cijfer 56, zoodat er ook nog zekere progressie op te merken valt.

Maar is het wel een wonder in een land, waar zulk een geestesgesteldheid bestaat, dat arbeiders hun kameraden vermoorden in koelen bloede, na vooraf beraamd besluit, omdat ze zich niet houden aan de tactiek eener vakvereeniging, waartoe ze niet eens behooren.

Het is wel verschrikkelijk wat daar te Havre gebeurd is. Een werkman, gehuwd en vader van drie kinderen, wordt, terugkeerende van zijn werk, eenvoudig afgemaakt door een groep stakers onder het geroep van „dood den vos!" Is er ooit door arbeiders een schandelijker misdaad op een anderen arbeider gepleegd? Want men heeft hier te doen met een in koelen bloede, lang van te voren voorbereiden, laffen moord van twintig mannen tegen één, waartoe de vakvereeniging eenvoudig het besluit genomen had en van welke misdaad zij al de gevolgen van te voren berekend en overwogen heeft. Zoover ging zij in haar rustig overleg, dat zij aan de kameraden, die bij den moord op Dongé aangehouden mochten worden, beloofde verder voor hun gezinnen te zorgen. De vraag ligt voor de hand waarmee dan toch wel de arbeiders, die voor den moord op hun makker gestemd hebben, hun geweten hebben gesust?

En de vraag is, ja wellicht in 't geheel geen open vraag, of niet allen die tot het volvoeren van zulk een moord besloten, als medeplichtigen moeten worden vervolgd. Indien het voortaan mogelijk is tot zulke georganiseerde moorden ongestraft mede te werken, wordt de veiligheid der maatschappij en der individuen al meer en meer bereigd.

Een vereeniging die zulk een daad, zulk een besluit, voor haar rekening neemt, verdient, als gevaarlijk voor de samenleving, te worden vernietigd, zegt een blad.

Zeker, maar ook dan zal tegen de kracht van het gezag, het geweld der revolutie worden geplaatst.

In de *Guerre Sociale*, het blad van Hervé, schrijft een publicist, die zichzelf met het epitheton ornans „Un sans-patrie" aanduidt, naar aanleiding van het voorstel om weer geeselstraffen in te voeren:

„Wanneer de zweep weer wordt ingevoerd voor lieden, die zich aan het gemeene recht hebben vergrepen, zal men er ongetwijfeld ook stakers mede behandelen.

Welnu, wij zijn niet van plan verraderlijk te werk te gaan. Wanneer de zweep ooit terecht komt op den rug van een enkelen militant, dan zweren wij, mijn vrienden en ik, hetzelfde instrument te gebruiken voor elken afgevaardigde en elken senator, die ons onder de handen komt en die voor de wet-Reynaud (betreffende wederinvoering van lijfstraffen) heeft gestemd, te beginnen met den voorsteller zelf en de ministers, die de wet hebben laten aannemen."

Het spreekt bijna vanzelf, dat het publiek zich afvraagt, of ook niet de groote spoorwegongelukken van den laatsten tijd met den geest der beambten in verband staan, of hier wellicht ook sabotage is gepleegd.

De *Temps* bevat een scherp artikel naar aanleiding van de houding der spoorwegbeambten, die hun ontevredenheid erover geuit hebben, dat de directie der Staatsspoorwegen den schrijver van de brochure: „Le syndicalisme dans les chemins de fer," voor den Raad van Tucht heeft gedaagd om zich te verantwoorden voor de daarin vervatte openlijke opruiing tot sabotage enz.

„Wij verwachten, besluit het blad, dat de regeering haar plicht zal doen. Zij wete het wel: het publiek verontrust zich over den toestand van desorganisatie en indiscipline, welke zich onder de spoorwegbeambten openbaart. Het vraagt zich met bezorgheid af, of er geen verband bestaat tusschen deze verschijnselen en de betreurenswaardige ongelukken welke elkaar opvolgen. Na Villepreux Saujon, na Saujon Bernay. Nu moet er een einde komen aan deze rampen, welke alle trouwens op hetzelfde net plaats vinden. Het wekt in dit verband verwondering, dat de regeering nog steeds niet de rapporten openbaar heeft gemaakt betreffende het onderzoek naar de oorzaak der beide eerste ongelukken.......

Maar ook wanneer men deze ergste der onderstellingen niet aanneemt dan nog is de zaak erg genoeg.

De *Matin* heeft een aantal machinisten en stokers naar hun meening over het ongeluk gevraagd. De mededeelingen van deze lieden, die dagelijks het net van den Westerspoorweg berijden, geven wel een eenigszins anderen kijk op het gebeurde, al moet men ook hun uitlatingen met eenig voorbehoud lezen.

Zoo verzekerde een machinist, dat hij niets geloofde van de bewering, dat te hard gereden zou zijn; niemand die de lijn kent, zou zoo dwaas zijn op dat punt de voorgeschreven snelheid te overschrijden.

„Maar — er móést daar een ongeluk gebeuren, dat was niet te vermijden. Indien het Zaterdag niet geschied was, zou het vandaag hebben plaats gehad, of de volgende week of maand. De toestand waarin de weg op die plaats verkeert, liet daaromtrent geen twijfel toe bij hen, die dagelijks daar voorbij kwamen.

„Herhaaldelijk is de directie dan ook gewaarschuwd. Sinds maanden voelden wij op die plek onze machine stooten".

Allen waren het eens over den gevaarlijken toestand en de nutteloosheid der waarschuwingen.

Een hunner voegde hierbij:

Op deze wijze gaat het op bijna alle lijnen van den Westerspoorweg. Een ramp als te Bernay wekt dan ook geen de minste verbazing bij het personeel, dat weet, dat zoo iets komen moet.

Onder deze interviews met lagere beambten plaatst de *Matin* een mededeeling van een der hoofdambtenaren van de maatschappij, onlangs aan een zijner redacteuren gedaan, toen het gesprek liep over het onvoldoende materieel en den gebrekkigen toestand van lijnen, waarlangs elken dag treinen snellen met een vaart van 120 K. M. in het uur.

„Dit alles weten wij, verklaarde deze ambtenaar; het afkeurend oordeel is volkomen juist. Onze wegen en ons zeer oud materieel zijn slecht berekend voor de tegenwoordige snelheid en ontwikkeling van het bedrijf. Maar — wat wilt ge? Om alles in orde te brengen, zou gedurende twee jaar elk verkeer stop gezet moeten worden.

En daarom moet het publiek er maar aan gewaagd blijven.

Zóó is met het geloof uit Frankrijk behalve de deugd ook de zegen Gods aan 't verdwijnen.

Advertentien.

INGEZONDEN MEDEDEELINGEN.

Drukker:
B. L. BOGAERS.